

М. Рудик,

кандидат юридичних наук,
викладач кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСІБ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

Особа злочинця, її особливості й взаємовідносини з оточуючим соціальним середовищем, вивчалися багатьма науковцями (А. Ф. Зелінський, М. Ю. Валуйська, І. М. Даньшин, О. М. Джужа, О. Г. Кальман, О. О. Кваша, О. М. Костенко, О. В. Синеокий, В. І. Тимошенко, С. А. Шагунова та ін), Необхідність її дослідження зумовлена потребою виявлення та оцінки тих специфічних ознак і рис, які впливають на злочинну поведінку, що в результаті визначає конкретні напрями запобіжної роботи.

У вітчизняній кримінології особа злочинця розглядається як сукупність соціально значущих ознак, зв'язків і відносин, які характеризують людину, винну в порушенні норм кримінального права [1, с. 43]. На думку, І. М. Даньшина, особа злочинця – це сукупність істотних і стійких соціальних рис і ознак, соціально значущих біопсихологічних особливостей індивіда, які об'єктивно реалізуються у конкретному вчиненому злочині, надають вчиненому діянню характеру суспільної небезпечності, а винній у цьому особі – ознак суспільної небезпечності, у зв'язку із чим вона і притягається до відповідальності, передбаченої кримінальним законом [2, с. 65]. У свою чергу, на думку О. М. Джужі особу злочинця потрібно вивчати на трьох рівнях: 1) одиничному, коли визначаються

рисі певного злочинця; 2) груповому – для характеристики злочинців у певній підсистемі злочинів; 3) на загальному рівні [3, с. 20]. Водночас вивчення особи здійснюється для того, щоб знайти типові риси деформації особи, враховуючи особливості з тієї чи іншої категорії кримінальних справ, що необхідно враховувати при здійсненні заходів запобігання аналогічним злочинам [4].

Кримінологія розглядає проблеми особистості злочинця лише в контексті його суспільно небезпечного, винного і протиправного діяння, а не поза ним. Про особу злочинця можна говорити лише у зв'язку з вчиненням кримінального правопорушення, оскільки аналіз цієї проблеми будується на кримінально-правовій концепції суб'єкта кримінального правопорушення. Важливим є дослідження спеціально-кримінологічних характеристик злочинця: соціально-демографічних; кримінально-правових; особливостей різних сфер його життєдіяльності та соціальних зав'язків; морально-психологічних і біофізичних ознак. Кримінологія вивчає соціально значимі риси і властивості осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, простежує типологічні особливості особистості злочинця, характеризуючи його як особливий соціальний тип, що об'єднує типові, такі, що розкривають складний механізм злочинної поведінки соціально-правові ознаки всіх

осіб, які вчинили кримінальні правопорушення в даний період часу [5]. Вказані ознаки впливають у певних ситуаціях на формування механізму злочинної поведінки. Дослідження особистісних характеристик суб'єктів, що вчиняють кримінальні правопорушення, є необхідним для відповіді на запитання про те, яким чином і чому вчинене діяння конкретною особою, яку відповідальність має понести даний злочинець, які заходи запобіжного впливу будуть найбільш ефективними та які особливості поведінки жертв того або іншого злочину [6, с. 158].

Зміст поняття особи злочинця поєднує в собі соціологічні, кримінально-правові, криміналістичні, психологічні аспекти поняття. Із сукупності різноманітних визначень особистості різними науками можна виділити найбільш точні: а) особистість – це стійка система соціально значущих рис, тобто явище комплексного плану; б) особистість – суспільна істота, поза суспільством особистості немає, оскільки кожна людина формується як особистість у суспільстві [7]; в) значущі риси особистості, що віддзеркалюють спрямованість людини стосовно зовнішнього світу, виявляються в її поведінці, діяльності; г) особистість діє в умовах вільного волевиявлення, коли рішення про певний спосіб дії все ж належить їй.

Отже, під особою яка вчиняє кримінальні правопорушення слід розуміти кримінологічну сукупність ознак та властивостей, що проявляються в механізмі злочинної поведінки.

Найчастіше в кримінології виокремлюють наступні складові кримінологічної структури особистості злочинця: соціально-демографічні; морально-психологічні; соціально-рольові та кримінально-правові ознаки [8, с. 87].

Соціально-демографічні ознаки особистості включають такі його ознаки, як: стать, освіту, соціальне походження і становище, рід занять,

національну і професійну приналежність, сімейний стан, рівень матеріальної забезпеченості, приналежність до міського чи сільського населення та ін. [9, с. 34]. Морально-психологічні ознаки дають можливість пізнати внутрішній світ особи – його світоглядні та моральні риси і властивості, погляди, переконання, ціннісні орієнтації тощо [10, с. 75–76]. Соціально-рольові властивості характеризують побутові, сімейні, виробничі та загальні зв'язки суб'єкта злочину [8, с. 92]. Кримінально-правові ознаки особистості злочинця – це не тільки дані про склад вчиненого злочину, а й про спрямованість і мотивацію злочинної поведінки, одноособний чи груповий характер злочинної діяльності, види співучасті – (виконавець, організатор, підбурювач, пособник), інтенсивність кримінальних проявів, наявність судимості тощо [10, с. 75].

Поряд з цим, слід зауважити, що така структуризація – це різновид розподілення об'єктів за так званою однопорядковою диференціацією [11, с. 256]. При цьому остання проводиться відповідно певних загальних принципів, а саме:

диференціація має здійснюватися щодо однакових предметів або предметів того самого порядку, за одним змістовним критерієм, одним і тим самим способом. У результаті цього елементи структуризації є однопорядковими, тобто порівнюються між собою в одному і тому ж значенні;

структуризація особи є системною, тому що її об'єкт (особа) є системним утворенням, елементи якого пов'язані між собою системними зв'язками взаємозалежності та взаємодії. Більш того, у кожному випадку системна структуризація має будуватися з урахуванням повноти усіх елементів системи, включення елементів, що не охоплюються цією системою, дотримуватися орієнтації на системоутворюючий елемент, з яким пов'язана мета, конкретна ціль структуризації.

Врахування під час диференціації мети структуризації, яка пов'язана з метою вивчення об'єкта, що структуризується. Є загальна вимога до структуризації та її результатів, а саме: її результатом має стати предметна структура ознак, властивостей, рис особи, які придатні для інформаційного відображення, мають реальний відображу вальний зміст [11, с. 257].

При порушенні правил БДР та експлуатації транспорту збільшується ступінь небезпеки настання суспільно небезпечних наслідків. Бачити динаміку цього механізму, зміну станів, що відбувається, важливо для встановлення моменту виникнення небезпечної обстановки та її розвитку, а звідси, точного визначення суб'єкта злочину та ступеня його вини.

Об'єктивні та суб'єктивні елементи збільшують або зменшують можливість настання наслідків потенційно можливого злочину проти БДР, а результат залежить від домінуючих факторів. Таким чином, розвиток ситуації злочину залежить від того, підвищують або понижують особи, які беруть у ній участь, можливість настання наслідків.

Очевидно, що комплекс чинників, які сприяють розвитку механізму злочинної поведінки у сфері дорожнього руху та комплекс чинників, що гальмують (нейтралізують) його, утворюють певне співвідношення. У цьому механізмі сума фізичних, технічних, природних якостей і властивостей є індивідуальною для кожного конкретного випадку, але їх ретельне виявлення та аналіз дозволяє їх класифікувати та типізувати.

Дорожній рух – процес руху по дорогах транспортних засобів та учасників дорожнього руху, сукупність суспільних відносин, що виникають у процесі переміщення людей і вантажів за допомогою транспортних засобів або без таких у межах дороги [12]. У зв'язку з тим, що дане поняття нормативно не закріплене, пропонуємо

доповнити Закон України «Про дорожній рух» (1993 р.) статтею 1 «Дорожній рух» та внести доповнення до п. 1.10 Правил дорожнього руху (2001 р.).

Виходячи з даного визначення, учасники дорожнього руху є учасники такого роду відносин. Просторове переміщення людей і предметів, засобів, продуктів їх праці є об'єктивною суспільною потребою, задоволення якої – невід'ємна частина процесу функціонування господарської, соціально-культурної, адміністративно-політичної, побутової сфер суспільства.

Просторове переміщення досягається у результаті діяльності людей по управлінню транспортними засобами, пересуванню на транспортних засобах без управління ними або пішого пересування по дорогах, під якими розуміються облаштовані або пристосовані і використовуються для руху транспортних засобів смуги землі або поверхні штучних споруд.

Згідно з Правилами учасником дорожнього руху, учасником дорожнього руху – є особа, яка бере безпосередню участь у процесі руху на дорозі як пішохід, водій, пасажир, погонич тварин, велосипедист, а також особа, яка рухається в кріслі колісному. Відмінності полягають в тому, що останній доповнено – велосипедистом та особою, яка рухається в кріслі колісному, а також замість терміну «дорожній рух» використаний термін «рух», а термін «водій транспортного засобу» замінено терміном «водій». І якщо перше відмінність не є істотним, то друге дуже значимо саме стосовно до розв'язуваної нами задачі формування поняття адміністративно-правового статусу учасника дорожнього руху. Справа в тому, що зазначені терміни відображають різні за своїм змістом поняття.

Таким чином, Правила дорожнього руху, будучи підзаконним нормативно-правовим актом, містять терміни та більш широко в порівнянні з законом трактують поняття «учасник

дорожнього руху», що є навряд чи прийнятним. У той же час визнання в якості учасника дорожнього руху тільки водія транспортного засобу формально виключає з процесу дорожнього руху певну частину громадян, не дозволяючи говорити і про їх адміністративно-правовий статус. Хоча фактично вони, безумовно, є учасниками тих суспільних відносин, які утворюють дорожній рух.

Характерною особливістю обох формулювань є визначення поняття «учасник дорожнього руху» за допомогою приведення вичерпного переліку тих функцій, які виконують люди, реалізуючи транспортні потреби. При цьому визначальною ознакою виступає відношення людини до транспортного засобу. Так, пасажиром визнається особа, крім водія, яка користується транспортним засобом і перебуває в ньому, але не причетна до керування ним. Тобто особа, яка знаходиться у транспортному засобі (у ньому), а також особа, яка входить до транспортного засобу (сідає у нього) або виходить з транспортного засобу (сходить з нього). Пішоходом є особа, яка бере участь у дорожньому русі поза транспортними засобами і не виконує на дорозі будь-яку роботу. До пішоходів прирівнюються також особи, які рухаються в кріслах колісних без двигуна, ведуть велосипед, мопед, мотоцикл, везуть санки, візок, дитячу коляску чи крісло колісне. До пішоходів прирівнюються особи, які рухаються в інвалідних колясках без двигуна, а також провідники велосипеда, мопеда, мотоцикла, санок, візка, дитячої чи інвалідної коляски. Звісно ж, що такий підхід не є оптимальним.

Очевидно, що виконання функцій водія, пішохода, пасажирів передбачає наявність у відповідних осіб певної сукупності якостей. Це неминуче повинно відбиватися на їх правах та обов'язках, на забезпеченні адміністративно-правового статусу, що дозволяє говорити про наявність спеціальних адміністративно-правових

статусів відповідних категорій учасників дорожнього руху. Так, адміністративно-правовий статус водія механічного транспортного засобу включає в себе істотно більший перелік обов'язків у порівнянні з пішоходами та пасажирами, до них можуть бути застосовані набагато більш суворі заходи державного примусу. Є відмінності у статусі водія в залежності від характеру виконуваних ним перевезень.

Поведінка людини – це процес, який складається не тільки з дій, що змінюють зовнішній стан, а й включають у себе психологічні явища та процеси, що призводять до них, а також визначають механізм протиправного вчинку [13, с. 102].

У генезисі кримінального правопорушення значне місце посідає сам механізм поведінки. У психології поведінка визначається як довільна активність особи, тобто така активність, за якою визнана свідомо переслідувана мета і є можливість контролю за процесами, що відбуваються [14]. Мається на увазі свідомо поведінка особи (вона може бути негативна, помилкова, асоціальна). Поведінка особи розгортається у часі та просторі, такий процес має зовнішню (об'єктивну) та внутрішню (суб'єктивну) сторони. Зовнішня сторона відтворюється у формі дії, що спрямована на певний об'єкт (або у формі бездіяльності), внутрішня, суб'єктивна, сторона не тільки супроводжує цю дію (бездіяльність), а й попереджає її. Маємо на увазі передбачення вчинку, уявне його моделювання. Ці процеси, що характеризують довільну активність суб'єкта, являють собою елементи поведінки особи, яка на своїй заключній стадії виражається у зовнішньому акті (вчинку), впливаючи на об'єкт.

Кримінальне правопорушення за своєю психічною структурою, як правило, не відрізняється від інших учинків людей. Фактори, що впливають на нього, можуть бути специфічними,

але їх соціально-психологічна природа така сама, як і правомірних дій. Визначення кримінального правопорушення характеризує його як поняття соціально-історичне та правове, та його специфічні ознаки не порушують основних якостей, притаманних будь-якому людському вчинку.

У вітчизняній кримінологічній літературі поняття механізму злочинної поведінки охарактеризовано досить докладно. Констатовано, що цей механізм являє собою динамічне явище, визначене взаємодією елементів, що входять до його складу.

В основі злочинної необережності лежить помилка особи, що викликана неухважністю до суспільних інтересів, виявляється як у дефектному вольовому акті, так і в імпульсивній поведінці і корениться в недостатній значущості для суб'єкта інтересів суспільства, що ним порушуються. Злочинна необережність може мати місце лише у разі, якщо ці особисті дефекти можуть бути «поставлені в вину» суб'єкту, тобто можуть бути наслідком його неухважності, безвідповідального ставлення до вимог правил БДР. Поза цими умовами немає злочинної необережності. Таким чином, у необережній вині, як і в умисній, проявляється негативне ставлення особи до інтересів суспільства, що нею порушуються.

Загалом, взаємозв'язок кримінологічної характеристики особи й поведінки потерпілого у кримінальних правопорушеннях пов'язаних із БДР виявляється у демографічних даних (стать, вік), у характері заподіяної фізичної шкоди (тілесні ушкодження, смерть), нанесених збитках (фізичних, моральних, психологічних). Так, демографічні дані (стать, вік) дозволяють встановити важливі відомості щодо можливої поведінки потерпілого у механізмі ДТП (рівень свідомості, можливості при керуванні транспортом, динаміка руху як пішоходів тощо). Характер фізичної та матеріальної шкоди потерпілому дозволяє

визначити вид транспортного засобу, що вчинив наїзд (за даними локалізації тілесних ушкоджень), а також механізм травмування (наїзд на потерпілого у вертикальному положенні або переїзд транспортним засобом тощо).

Такі дані можуть формуватися у загальні риси, допомагати визначенню типових властивостей особи-злочинця й потерпілих щодо кримінальних правопорушень проти БДР та експлуатації автомобільного транспорту, типових ситуацій та їх аналізу [15].

Кримінологічна характеристика кримінальних правопорушень проти БДР та експлуатації автомобільного транспорту постійно поповнюється, уточнюється, тобто має динамічний характер. Вона складається на основі узагальнення сукупності характеристик конкретних злочинів даного виду та має важливе методичне значення для теорії і практики кримінології. Головним залишається те, що результати визначення науково обґрунтованих кримінологічних характеристик повинні сприяти вдосконаленню відповідних споріднених характеристик для використання їх працівниками правоохоронних органів та правосуддя.

Таким чином, кримінологічна характеристика є надійним компасом на шляху відшукування, перевірки та уточнення даних, що складають характеристику конкретного кримінального правопорушення, вказує напрямки пошуку, збирання, дослідження і фіксації доказів у кримінальному провадженні.

Кримінальним правопорушенням проти БДР та експлуатації автомобільного транспорту притаманні особливості мотивації і цілеспрямованості. При цьому не слід змішувати поняття мотивації та мотиву, оскільки перше значно ширше ніж друге [16]. Мотивація виступає тим складним механізмом співвідношення зовнішніх і внутрішніх факторів поведінки

особи, який визначає виникнення, напрямок, а також засоби виконання конкретних форм діяльності, тоді як мотив – це внутрішній стан особи, який спрямовує її дії кожний момент часу [17].

Мотивація у кримінальних правопорушень проти БДР та експлуатації автомобільного транспорту відображає недостатньо уважне ставлення особи до інтересів суспільства. При цьому, поряд негативними мотивами, конкретний мотив може бути позитивним, а негативна оцінка переноситься на вибір особою способів дії або на інші елементи механізму її поведінки [18].

Отже, суб'єктом кримінального правопорушення можуть бути особи:

1) відповідальні за будівництво, експлуатацію, ремонт чи утримання транспортних об'єктів, тобто працівники, на яких покладено спеціальні обов'язки в цій сфері наказом або розпорядженням чи які виконують такі обов'язки, виходячи з обійманої посади (начальник шляхової експлуатаційної дільниці, головний інженер проекту тощо);

2) які виконують такі роботи, причому як безпосередні виконавці (бульдозеристи, водії дорожньо-будівельної техніки, машиністи самохідних машин, машиністи-асфальтоукладники тощо), так і керівники відповідних робіт (майстри, бригадири, начальники дільниць);

3) а також, можуть бути приватні підприємці, що діють на підставі свідоцтва на право зайняття підприємницькою діяльністю та, при необхідності – ліцензії, і виконання дорожніх робіт за договором з власником;

4) юридичні особи [19, с. 36–43].

Підсумовуючи зазначимо, що суб'єктами відносин, передбачених ст. 287, 288 КК України, можуть бути представники Державної служби автомобільних робіт, представники Державної акціонерної компанії «Автомобільні дороги України», працівниками дорожньої служби, а також

це: керівники дорожньо-експлуатаційних підприємств, їхні підлеглі, яким делеговано відповідні повноваження щодо дотримання правил, норм і стандартів, інспектори безпеки руху, виконроби, майстри та інші особи, що керують проведенням дорожніх робіт або робіт в межах проїзної частини, рядові робітники дорожньо-експлуатаційних підприємств тощо, тобто, суб'єктами або учасниками суспільних відносин щодо відповідальності за порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення дорожнього руху [20].

У кримінальних правопорушеннях, пов'язаних з порушенням правил БДР, структура мотивації досить складна і містить загальний мотив та кінцеву мету поведінки суб'єкта (як правило, задоволення певних потреб) або мотив та мету порушення правил безпеки, якщо правила були порушені свідомо. Таким чином, мотиви, як елементи єдиного динамічного мотиваційного процесу, можуть мати різноманітний характер. Отже, на нашу думку, оскільки необережна поведінка є видом діяльності людини, то, безумовно, мотив і мета у кримінальних правопорушеннях, пов'язаних з порушенням правил БДР, відіграють у ній відповідну роль. Узагалі важко уявити усвідомлену поведінку без будь-яких мотивів, просто їх визначенню не приділяється достатньої уваги. Варто підкреслити, що А. Ф. Зелінський вірно вказує, що відносно мотивів необережних злочинів частіше йдеться про їх непізнаність [21].

Поряд з цим, зазначене питання бажано розглядати в єдності з потребами інших юридичних галузей, що забезпечують здійснення правосуддя. Форму вини, мотиви злочинної поведінки та її мету необхідно з'ясувати не тільки теоретично, але й доводити, що потребує певного криміналістичного та процесуального інструментарію.

Можливості запобігання суспільно небезпечних наслідків значною мірою визначаються здатністю правильно оцінити обстановку, що склалася, і прийняти відповідне її складності рішення, оскільки це безпосередньо залежить від динаміки перебігу психічних процесів, інтелектуальної діяльності людини, вольового контролю за своєю поведінкою, що визначається суб'єктивним значенням ситуації й індивідуально-психологічних особливостей особи. Поглиблене дослідження характеру поведінки водіїв у небезпечній та аварійній обстановці показує її тісний зв'язок з психологічною структурою особи, стійкими і ситуативними мотивами, установками, стереотипами поведінки у сфері дорожнього руху.

Зазначені та інші кримінологічні дані, що характеризують особу, яка вчиняє незаконне заволодіння транспортними засобами в Україні, без сумніву, мають стати основою для розробки та удосконалення заходів запобігання таким кримінальним правопорушенням, а також одним із обов'язкових складових інформаційного забезпечення запобіжної діяльності в цілому в Україні.

У статті зазначено, що ефективність запобігання злочинності можливе лише у тому випадку, коли увага буде сконцентрована на особі злочинця, оскільки саме особа є носієм причин вчинення злочину. Досліджено, що оскільки особа злочинця – основний та важливий елемент всього механізму злочинної поведінки, ті її особливості, які її породжували, мають бути безпосереднім об'єктом запобіжної діяльності, включаючи й кримінальні правопорушення проти БДР та експлуатації автомобільного транспорту.

Охарактеризована злочинність як така, що детермінована взаємодією криміногенних явищ і процесів, які неоднаково впливають на

її стан, зміни і тенденції. Вказано, що криміногенні чинники мають різну соціальну природу, проявляються у вигляді окремих суперечностей різних аспектів суспільного життя і впливають на формування особистості злочинця. Вчиненню кримінального протиправного діяння передуює визначений період формування особистості, не тільки здатної на вчинення кримінального правопорушення, а й здійснювати його. Сукупність особистісних властивостей, орієнтованих на вчинення кримінального правопорушення, складається в результаті впливу попередніх умов морального формування особистості. Сукупність соціальних якостей індивіда утворюється до кримінального правопорушення як суб'єктивна умова його вчинення. Антисоціальна сутність особистості проявляється не тільки у кримінальному правопорушенні, а й в інших формах аморальної поведінки.

Зазначено, що вивчення особи злочинця в кримінології завжди посідало провідне місце через те, що полягає в основі виявлення закономірностей формування злочинної поведінки, її детермінації та розробці відповідних превентивних заходів. Особа злочинця, що сприяє учасникам злочинних організацій та (або) приховує їхню злочинну діяльність, становить винятковий кримінологічний інтерес у зв'язку з особливостями сутності й механізму вчинення цього виду злочину. Дійшли до висновку, що специфіка досліджуваного виду злочинної поведінки і, як наслідок, відсутність достатнього емпіричного матеріалу, що дає змогу досліджувати соціально-демографічні, окремі морально-психологічні та інші характеристики особи злочинця цього виду на статистичному рівні, роблять вкрай актуальним питання розробки відповідної типології з метою

надання загальної характеристики основних типів злочинців як підґрунтя для подальшого їх глибокого дослідження.

Ключові слова: запобігання злочинності, особа злочинця, кримінальні правопорушення проти БДР, експлуатація автомобільного транспорту, криміногенні чинники.

Rudyk M. Characteristics of persons who commit criminal offenses against road safety and operation of motor vehicles

The article states that the effectiveness of crime prevention is possible only if attention is focused on the person of the criminal, since it is the person who is the carrier of the reasons for committing the crime. It has been studied that since the person of the criminal is the main and important element of the entire mechanism of criminal behavior, those features that gave rise to it should be the direct object of preventive activities, including criminal offenses against RTS and operation of motor transport.

Crime is characterized as determined by the interaction of criminogenic phenomena and processes that have an unequal effect on its state, changes and trends. It is indicated that criminogenic factors have a different social nature, manifest themselves in the form of separate contradictions of various aspects of social life and influence the formation of the criminal's personality. The commission of a criminal offense is preceded by a certain period of personality formation, capable not only of committing a criminal offense, but also of carrying it out. The totality of personal properties, oriented to the commission of a criminal offense, is formed as a result of the influence of the previous conditions of the moral formation of the personality. The set of social qualities of an individual is formed before a criminal offense

as a subjective condition for its commission. The antisocial essence of the individual manifests itself not only in criminal offenses, but also in other forms of immoral behavior.

It is noted that the study of the identity of the criminal in criminology has always taken a leading place due to the fact that it is the basis of identifying the patterns of formation of criminal behavior, its determination and the development of appropriate preventive measures. The person of a criminal who helps members of criminal organizations and (or) hides their criminal activities is of exceptional criminological interest in connection with the peculiarities of the nature and mechanism of committing this type of crime. They came to the conclusion that the specificity of the investigated type of criminal behavior and, as a result, the lack of sufficient empirical material that makes it possible to study socio-demographic, individual moral-psychological and other characteristics of the criminal of this type at the statistical level, make the issue of developing an appropriate typology extremely urgent in order to provide a general description of the main types of criminals as a basis for their further in-depth study.

Key words: crime prevention, identity of the criminal, criminal offenses against RTS, operation of road transport, criminogenic factors.

Література

1. Іванов Ю. Ф. Кримінологія : навч. посіб. Київ : Вид. Паливода А.В., 2006. 264 с. С. 85.; Кримінологія: Загальна і Особлива частини: підручник / за заг. ред. проф. І. М. Даньшина. Харків : Право, 2003. 352 с. С. 43.

2. Кримінологія: Загальна і Особлива частини: підручник / Даньшин І. М., Голіна В. В., Кальман О. Г., Лисодед О. В.; за заг. ред. проф. І. М. Даньшина. Харків: Право, 2003. 352 с. С. 65.

3. Джужа О. М., Горлач С. В. Злочинець або особа, яка вчинила злочин (порівняльний аналіз). Науковий віс-

- ник Нац. акад. внутр. справ. 2014. № 2 (91). С. 15–21. С. 20.
4. Небитов А. А. Характеристика осіб, які займаються сексуальною експлуатацією. Верховенство права. URL: <https://sd-vp.info/2016/harakteristika-osib-yaki-zajmuyutsya-seksualnoyu-ekspluatatsiyeyu/>.
5. Алауханов Есберген. Криминология. Учебник. Алматы, 2008. 429 с.
6. Тимошенко В. І., Шакур В. І. Теоретичні основи криминології: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 240 с. С. 158.
7. Дремин В. Н. Преступность как социальная практика: институциональная теория криминализации общества: монография. Одесса : Юрид. лит., 2009. 618 с.
8. Криминологія : підручник / В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуська та ін.; за ред. В. В. Голіни, Б. М. Головкіна. Харків : Право, 2014. 440 с. С. 87.
9. Криминологія: навч. посіб. / О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Г. Колб та ін.; за заг. ред. О. М. Джужі. Київ: Атіка, 2009. 312 с. С. 34.
10. Криминологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / за заг. ред. О. М. Джужі. Київ : Юрінком Інтер, 2002. 414 с. С. 75–76.
11. Закалюк А. П. Курс сучасної української криминології: теорія і практика : у 3-х кн. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української криминологічної науки. 424 с. С. 256.
12. Дорожній рух. Вікіпедія.
13. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D1%96%D0%B9-%D1%80%D1%83%D1%85>
14. Криминологічна віктимологія: навч. посіб. / Моїсєєв Є. М., Джужа О. М., Василевич В. В. та ін. / за заг. ред. проф. О. М. Джужі. Київ: Атіка, 2006. 352 с. С. 102.
15. Основи психології : підручник / О. В. Киричук, В. А. Роменець, Т. С. Кириленко [та ін.] ; ред. О. В. Киричук, В. А. Роменець. 8-е вид., стереотип. Київ : Либідь, 2016. 632 с.
16. Петров С. Є. Розслідування незаконного заволодіння автотранспортними засобами: дис... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2010. 242 с.
17. Мисливий В. А. Злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту (кримінально-правове та криминологічне дослідження): дис... докт. ... юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2005. 543 с.
18. Савченко А. В. Мотив і мотивація злочину: монографія. Київ: Атіка, 2002. 144 с.
19. Даньшин І. М. Усталені форми злочинності : (криминологічний нарис). Харків : Акта, 2002. 110 с.
20. Звоненко О. О. Суб'єкт злочину, передбаченого ст. 288 КК України. Юридична наука. 2015. № 1. С. 36–43
21. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Київ : Каннон, А.С.К., 2003. 1104 с.
22. Зелинский А. Ф. Осознаваемое и неосознаваемое в преступном поведении. Харьков : Вища школа, 1986. 168 с.

